

# 77. rocznica śmierci ks. Władysława Gurgacza oraz Stanisława Szajny i Stefana Balickiego

14.9.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

**14 września 2026 r., w 77. rocznicę śmierci ks. Władysława Gurgacza (1914-1949), dyrektor krakowskiego oddziału IPN dr hab. Filip Musiał złożył kwiaty pod tablicą na ul. Senackiej 3 w Krakowie, poświęconą kapelanowi działającego na Sądecczyźnie oddziału „Żandarmeria” antykomunistycznej organizacji Polska Podziemna Armia Niepodległościowców.**

Przedstawicielowi IPN towarzyszył dyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie dr hab. Jacek Górski. W budynku, który zajmuje obecnie muzeum, w czasach stalinowskich urzędował Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie, skazujący partyzantów i działaczy antykomunistycznej konspiracji. To tam skazano na śmierć ks. Gurgacza.

Dr Musiał zapalił także znicz na grobie ks. Gurgacza na Cmentarzu Rakowickim oraz na grobie Stanisława Szajny, który został zabity przez komunistów w tej samej egzekucji.

14 września 1949 r. w więzieniu przy ul. Montelupich wykonano wyrok śmierci na ks. Gurgaczu. Wraz z nim stracono Stefana Balickiego i Stanisława Szajnę. Ciała pogrzebano potajemnie w nieoznaczonych mogiłach. Szczątki ks. Gurgacza odnaleziono w 2018 r. podczas prac poszukiwawczych IPN. Państwowe uroczystości pogrzebowe odbyły się 14 września 2021 r. na nowej kwaterze wojennej na Cmentarza Rakowickiego.

**Władysław Gurgacz** urodził się w 1914 r. w Jabłonicy Polskiej (woj. podkarpackie). Pochodził z rodziny chłopskiej. W wieku 17 lat wstąpił do nowicjatu jezuitów w Starej Wsi. Kształcił się w Starej Wsi i Pińsku na Polesiu. W 1937 r. zamieszkał w Krakowie, gdzie rozpoczął studia filozoficzne. Kontynuował je w czasie wojny. W 1942 r. przyjął na Jasnej Górze święcenia kapłańskie.

Wiosną 1945 r. znalazł się w Gorlicach. Został duszpasterzem w szpitalu powiatowym. Następnie przeniesiono go do Krynicy. W tym czasie roztaczał opiekę duchową także nad partyzantami antykomunistycznego podziemia. Dotarł wówczas do niego Stanisław Pióro, przywódca i jeden z twórców powstałej w 1947 r. Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowców.

Z czasem ks. Gurgacz coraz częściej zabierał głos w sprawach społecznych, krytykując nowe, komunistyczne porządki. Prawdopodobnie dlatego dwukrotnie próbowano go zamordować. W obliczu zagrożenia życia przyłączył się do oddziału „Żandarmeria” PPAN. Przybrał pseudonim „Sem”.

Wiosną 1949 r. oddział nie miał już środków do prowadzenia działalności. Nękały go coraz częstsze obławy UB i KBW. Nie pomógł podział na trzy mniejsze grupy. W tej sytuacji zapadła decyzja o rekwizycji pieniędzy w państwowym banku. Akcja z 2 lipca 1949 r. skończyła się katastrofą – wszyscy partyzanci zostali złapani. Ks. Gurgacz, pełniący funkcję obserwatora, miał szansę wyjechać z Krakowa, ale nie opuścił współtowarzyszy.

Aresztowanie księdza było dla komunistów pretekstem do przeprowadzenia pokazowego procesu. 14 sierpnia 1949 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie skazał kapłana na śmierć. Egzekucję wykonano 14 września 1949 r. na podwórku więzienia przy ul. Montelupich.

**Stanisław Szajna** urodził się w 1924 r. w Szuminie nieopodal Sambora (obecnie Ukraina, obwód

lwowski). Pochodził z rodziny chłopskiej. W czasie wojny związał się z Armią Krajową. Uczestniczył w obronie polskich osiedli przed nacjonalistami ukraińskimi, a później w akcji „Burza”. W połowie 1945 r. znalazł się w granicach pojałtańskiej Polski. Zamieszkał na Podkarpaciu, gdzie szybko włączył się w działania niepodległościowe. Uczestniczył w wielu akcjach zbrojnych, starciach z komunistami oraz zwalczaniu podszywających się pod podziemie niepodległościowe band. Swoją działalność ujawnił w 1947 r.

Ponownie zasilił szeregi niepodległościowej konspiracji wiosną 1948 r. przystępując do sądeckiego oddziału „Żandarmeria” PPAN. Służył w tym czasie w stopniu starszego sierżanta i posługiwał się pseudonimem „Orzeł”. Jego podstawowym zadaniem stała się ochrona kapelana oddziału ks. Gurgacza.

Aresztowany 2 lipca 1949 r., został skazany wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Krakowie na śmierć. Wyrok wykonano 14 września 1949 r. w więzieniu przy ul. Montelupich. Ciało zostało potajemnie pogrzebane w nieoznaczonym grobie na Cmentarzu Rakowickim. Stanisława Szajnę udało się zidentyfikować dopiero w 2019 r. w wyniku prac IPN. Państwowy pogrzeb odbył się 14 września 2020 r. na Cmentarzu Rakowickim.

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/247611,77-rocznica-smierci-ks-Wladyslawa-Gurgacza-oraz-Stanislaw-a-Szajny-i-Stefana-Bali.html>